

ВІДГУК
офіційного опонента

кандидата педагогічних наук, доцента, доцента кафедри спеціальної освіти Миколаївського національного університету імені В. Сухомлинського Кисличенко Вікторії Анатоліївни на дисертаційне дослідження Синиці Аліни Олександрівни на тему «Логопедичний супровід дитини раннього віку з церебральним паралічем» представленого на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.03 – корекційна педагогіка

Актуальність теми дисертаційної роботи.

Дитячий церебральний параліч продовжує бути одним з найбільш розповсюджених захворювань нервової системи у дитячому віці у всьому світі і в Україні зокрема, а мовленнєвий розвиток дітей з церебральним паралічем сьогодні в Україні, з огляду на вплив та наслідки кризової ситуації в країні, залишається однією з найбільш складних і недостатньо вирішених логопедичних проблем.

Гуманізація суспільної свідомості привертає підвищену увагу суспільства до проблем дітей з особливими освітніми потребами, зокрема до дітей раннього віку з церебральним паралічем. Зміни у сучасному освітньому просторі вимагають переосмислення підходів до наслідків рухових порушень у дітей та визнання безперечної вагомості абілітаційного/реабілітаційного фактору як феномену життєзабезпечення кожної дитини, яка потребує якісного покращення процесу соціалізації. Тому, цілком очевидно, що напрям наукового пошуку, представленого в дисертаційному дослідженні Синиці Аліни Олександрівни на тему «Логопедичний супровід дитини раннього віку з церебральним паралічем» на якісно новому рівні з урахуванням актуального стану психомовленнєвого розвитку, вікових показників, структури неврологічного порушення та логопедичної корекції дітей із ДЦП є актуальним і своєчасним не лише для педагогічної науки і практики.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану кафедри логопедії та логопсихології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Тема дисертації затверджена вченою радою НПУ ім. М.П. Драгоманова (протокол № 1 від 28 січня 2016 року), закординована в Національній академії педагогічних наук України, Міжвідомчою радою з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 4 від 26 квітня 2016 р.).

Наукову новизну одержаних результатів вбачаємо в уточненні та поглибленні Аліною Олександрівною змісту понять «логопедичний супровід», «логокорекційно-просвітницька культура батьків», «якість життя родини», «якість життя дитини з ЦП»; змісту міжгалузевого підходу щодо дослідження розвитку дитини раннього віку з церебральним паралічем; психолого-педагогічних підходів до формування повноцінної особистості дитини з церебральним паралічем та забезпечення «якісного життя» родини такої дитини; у визначенні та обґрунтуванні дисертанткою критеріїв готовності логопеда та фахівців (лікарів, психологів) до взаємодії із сім'єю дитини раннього віку з церебральним паралічем; встановленні показників готовності батьків дітей з церебральним паралічем до взаємодії з фахівцями міжгалузевої команди; обґрунтуванні та розробленні міжгалузевої «Комплексної програми логопедичного супроводу дитини раннього віку з церебральним паралічем», що включає дизайн та його зміст; визначенні напрямів, змісту та шляхів впровадження логопедичного супроводу дитини раннього віку та її родини у роботу закладів різного підпорядкування (лікувальних та освітніх); створенні та апробації методичного інструментарію ранньої логоінтервенції «У ритмі Метелика».

У дисертаційному дослідженні автором здійснено подальший розвиток клініко-логопсихологічного напрямку в роботі з родиною та командою фахівців, форм взаємодії з родиною, яка виховує дитину з церебральним паралічем із застосуванням сучасних інформаційних комп'ютерних технологій.

Наукове та практичне значення полягає у тому, що Синицею А.О.

розроблено діагностичний інструментарій визначення стану логопедичного супроводу дитини раннього віку з церебральним паралічем та її родини; розроблено міжгалузеву «Комплексну програму логопедичного супроводу дитини раннього віку з церебральним паралічем», апробовано та підготовлено її до використання у закладах системи освіти, охорони здоров'я і соціальної допомоги в роботі з родиною, яка виховує дитину раннього віку з церебральним паралічем; представлено сучасний дизайн та зміст логопедичного супроводу дитини раннього віку з церебральним паралічем, методика ранньої логоінтервенції «У ритмі Метелика», автономний сімейно-орієнтований змістовий сегмент «LogoАбетка»; здійснено впровадження логопедичного супроводу дитини раннього віку та її родини у роботу закладів різного підпорядкування; поглиблено зміст існуючих («Логопедія», «Методика роботи з дітьми з порушеннями опорно-рухових функцій», «Основи сімейного виховання дитини з особливими освітніми потребами») та розроблено нові спеціальні освітні компоненти («Логопедичний супровід дитини раннього віку з церебральним паралічем» «Логопедичний супровід осіб з ТПМ», «Логопедичний супровід сім'ї дитини з порушеннями мовлення»).

Матеріали дослідження можуть бути використані при викладанні освітніх компонент у закладах вищої освіти за освітніми програмами «Спеціальна освіта», «Спеціальна психологія», «Логопедія»; для виконання здобувачами вищої освіти кваліфікаційних робіт та реалізації наукових досліджень.

Свідченням оригінальності, самостійності та високого рівня науковості дисертації є її **апробація** на Міжнародних, Всеукраїнських науково-практичних конференціях, конференціях ЗВО, а також **публікації** результатів дослідження, які представлено в 14 (з них 10 одноосібних) публікаціях автора, з них: 7 – у фахових виданнях України; 2 – у закордонних колективних монографіях; 4 – у тезах конференцій; 1 – інші видання.

Вважаємо, що наукова новизна та практична значущість результатів дослідження сформульовані коректно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій,

сформульованих у дисертації.

Ретельне ознайомлення з текстом дисертації Синиці А. О. дає підстави стверджувати, що підхід автора до окресленої в дисертації проблеми логопедичного супроводу дитини раннього віку з церебральним паралічем відзначається фундаментальністю дослідження. Структура дослідження свідчить про послідовність, логічність і системність викладу змісту дисертаційної роботи. Глибоке усвідомлення проблеми дослідження дозволили здобувачці коректно визначити науковий апарат дослідження, зокрема, сформулювати його мету й завдання, що й уможливило оптимальне визначення загальної стратегії наукового пошуку.

Дисертація ґрунтується на широкій джерельній базі. Автором проаналізовано 227 джерел, з них 63 – іноземною мовою, в яких досліджувана проблема характеризується під кутом зору різних наукових галузей, що створило передумови для системного та об'ємного висвітлення теми. Підвищенню ступеня обґрунтованості отриманих результатів сприяло використання у процесі дослідження робіт вітчизняних і зарубіжних авторів (дисертації, монографії, публікації у періодичних виданнях тощо). Одержанню вірогідних результатів також сприяло застосування відповідного діагностичного інструментарію, який складається із вдало підібраних автором методів наукового пізнання: теоретичних, емпіричних, математично-статистичних. Отже, вибір методів дослідження зумовлений поставленою метою й відповідає завданням, які вирішуються автором, що дало змогу здійснити комплексний аналіз предмету дослідження.

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення.

Оцінюючи зміст та завершеність дисертації Синиці Аліни Олександрівни на тему «Логопедичний супровід дитини раннього віку з церебральним паралічем», відзначимо, що вона є цілісним структурованим дослідженням, зберігає логічну послідовність і комплексність викладення матеріалу; складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний

зміст дисертації викладено на 266 сторінках, з яких основного тексту – 195 сторінок.

Необхідно відзначити чітко розроблену структуру дисертаційної роботи, яка вирізняється логічною послідовністю, змістовністю як на рівні дослідження в цілому, так і в середині кожного розділу.

У першому розділі **«Проблема розвитку дитини з церебральним паралічем у теорії та практиці (медичний, логопедичний, психологічний аспекти)»** здійснений системний науково-теоретичний аналіз з теми дослідження продемонстрував стійку тенденцію до збільшення кількості дітей з ЦП; довів багатоваріативність визначень поняття «дитячий церебральний параліч»; багатовекторність трактувань особливостей розвитку дітей з ЦП.

Звертає увагу детально розглянуті класифікації форм, синдромів та ступеней рухових порушень при ДЦП. Розкрито взаємозв'язки порушень моторних функцій з психічними порушеннями, розумовою та мовленнєвою діяльністю.

Дисертанткою визначено наявність протиріч між вимогами сьогодення та можливостями таких дітей до інтегрування їх в освітній простір, починаючи з раннього віку, незважаючи на наявність державних актів (наказ МОН від 17.01.2022 р. №29 та ін.)

Здійснений Синицею А. О. глибокий теоретичний аналіз мовленнєвого онтогенезу дитини раннього віку в нормі та з ЦП з позицій фізіології, психолінгвістики, нейропсихології довів, що усі діти з ЦП мають труднощі розвитку мовлення ще з домовленнєвого етапу свого розвитку. Результати аналізу беззаперечно свідчать про необхідність здійснення специфічного логопедичного супроводу даної групи дітей.

Аналіз змісту існуючих лікувально-абілітаційних/реабілітаційних та корекційно-розвиткових програм засвідчив, що більшість з них базуються лише на формуванні однієї або декількох складових розвитку дитини з ЦП. Унаочнено недостатність організації та забезпечення міжгалузевої взаємодії щодо психомовленнєвого розвитку дітей раннього віку з ЦП.

Вагомим, послідовним та структурованим є другий розділ **«Дизайн діагностичного дослідження актуального стану логопедичного супроводу дитини раннього віку з церебральним паралічем»**, де автором розроблено сучасний дизайн діагностичного дослідження та необхідний інструментарій, що дозволив визначити актуальний стан логопедичного супроводу дитини раннього віку з ЦП.

Визначено та обґрунтовано базові структурні компоненти логопедичного супроводу дитини раннього віку з ЦП та їх діагностичні критерії і показники. Отримані кількісні та якісні показники визначення стану логопедичного супроводу дитини раннього віку з ЦП. Констатовано, що сучасна організація та зміст корекційно-реабілітаційної роботи із зазначеною категорією дітей є недосконалими, недостатньо міжгалузево узгодженими, такими, що не забезпечують умов для здійснення повноцінного логопедичного супроводу з метою гармонійного розвитку потенційних можливостей дитини раннього віку з ЦП.

Здійснення багатозадачної діагностики на перший погляд повертає нас до поняття психолого-педагогічного супроводу, але детальне вивчення дизайну та інструментарія проведеної роботи демонструє тісний взаємозв'язок усіх розглянутих компонентів саме з мовленнєвим розвитком дитини, що є доказом необхідності здійснення саме логопедичного супроводу, тобто спрямовано на виявлення специфічних логопедичних завдань.

Безперечно, значним науковим досягненням є зміст третього розділу роботи **«Міжгалузева комплексна програма логопедичного супроводу дитини раннього віку з церебральним паралічем»**, його теоретична та практична значущість. Автором розроблено міжгалузеву **«Комплексну програму логопедичного супроводу дитини раннього віку з церебральним паралічем»**, у змісті якої виокремлено інтегральні напрями, що дозволяють реалізувати сучасність підходу та забезпечити всебічний розвиток потенційних можливостей дитини раннього віку з ЦП та її родини, зокрема забезпечити підготовку фахівців-логопедів до організації та здійснення логопедичного супроводу дитини раннього віку з церебральним паралічем.

Цінним є запропонована здобувачем методика ранньої логоінтервенції «У ритмі Метелика», яка передбачає міждисциплінарну логокорекційну роботу. МРЛ розкриває основні напрями та зміст роботи логопеда з дитиною раннього віку з церебральним паралічем, а також окреслює напрями та зміст логопедичного супроводу сім'ї та корекції батьківсько-дитячих стосунків. Безперечно високим здобутком є автономний сімейно-орієнтований сегмент «LogoАбетка». В основу цього напрямку автором покладено результати системного аналізу складної структури мовленнєвого порушення та його впливу на загальний психомовленнєвий розвиток дитини раннього віку з церебральним паралічем. Практично значущим є розміщення методичних матеріалів на Google-диску.

Представлений дисертанткою аналіз результатів формувального експерименту свідчить про ґрунтовність проведеної експериментальної роботи і ефективність авторської програми та необхідність застосування її на рівні держави. Статистична відмінність рівневих показників експериментальної і контрольної груп на етапі як констатувального, так і формувального етапів дослідження підтверджує їхню вірогідність та дозволяє вважати цю відмінність достовірною. Про це, безперечно, свідчать також дані загальних висновків. Поняття «логопедичний супровід» отримало подальший розвиток та нове наповнення.

Дисертація Аліни Олександрівни Синиці засвідчує здійснену ґрунтовну пошукову й аналітичну роботу, опрацювання та узагальнення значного масиву інформації. Текст дисертації виконано в науковому стилі, представляє високий рівень теоретичної та наукової підготовки, засвідчує практичний досвід, вміння обґрунтовувати наукові положення та висвітлювати загальні висновки. Оцінювання змісту дослідницької роботи дозволяє стверджувати, що поставлена в ній мета у процесі вирішення головних завдань досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації. Представлений автореферат відповідає вимогам МОН України до оформлення такого типу робіт на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук.

Зазначимо, що зміст реферату та основні положення дисертаційної роботи Синиці Аліни Олександрівни є ідентичними. Реферат стисло передає зміст дисертації і не містить наукових висновків, які відсутні в дисертації.

Дисертаційне дослідження не містить плагіату, що підтверджено документами перевірки.

Дискусійні положення та зауваження.

Як будь-яка наукова праця, присвячена дослідженню маловивчених клініко-логопсихологічних феноменів, дисертація Синиці А.О. вимагає уточнення, а відтак хотілося б уточнити й конкретизувати бачення автора щодо деяких із них:

1. У I розділі, 1.1 (стр.35) При описі форм ДЦП для повноти представлення бажано було б дати також опис рухових порушень при церебральному паралічі периферійного характеру. Млявий параліч є основою клінічної картини неврологічного симптомокомплексу бульбарної дизартрії.
2. У II розділі 2.1 (стр.77) представлено програмний діагностичний комплекс Зважаючи на багатокомпонентність діагностичного комплексу, відображення критеріїв та показників у вигляді карти-схеми змогло б унаочнити складові комплексу, що сприяло б кращому розумінню логіки автора дослідження.
3. У змісті III розділу не зазначено з якими формами ДЦП діти раннього віку були залучені до формувального дослідження. Чи враховувалися під час проведення формувального дослідження форми дитячого церебрального паралічу і чи було зафіксовано порушення розвитку мовлення у цих дітей? Ці уточнення могли б вплинути на якісний аналіз стану корекційно-просвітницьких знань батьків дітей з ЦП

Вислови та побажання мають переважно рекомендаційний характер і принципово не впливають на загальну високу оцінку дисертаційної роботи, а певною мірою доповнюють об'єктивну характеристику практичної складності та теоретичної значущості досліджуваної проблеми.

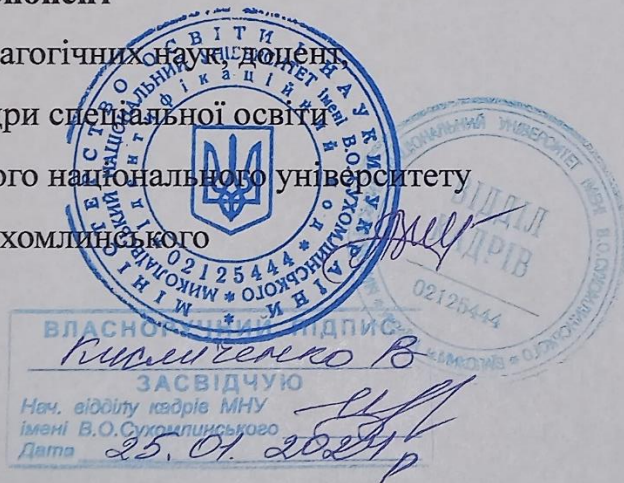
Загальний висновок.

За науковим рівнем дисертаційна робота Синиці А.О. є самостійною, цілісною, ґрунтовною науковою працею та вагомим внеском у теорію та практику сучасної корекційної педагогіки. Результати дослідження пройшли повноцінну апробацію.

Рецензована дисертація «Логопедичний супровід дитини раннього віку з церебральним паралічем» відповідає усім вимогам наказу Міністерства освіти і науки України, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук за спеціальністю 13.00.03 – корекційна педагогіка.

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри спеціальної освіти
Миколаївського національного університету
імені В.О. Сухомлинського

Вікторія КИСЛИЧЕНКО